

Hun duede ikke?

Slægtshistorie – en lille bid af virkeligheden

Af Agnete Goth Paaschburg

»Hun duer ikke. Det er sørgeligt med den Klasse af folket! Sig til din Moder, at hun skulle skamme sig! og bliv aldrig du en Drukkenbold, men det bliver du nok! stakkels Barn!«

Citatet er hentet fra H. C. Andersens »Hun duede ikke«, som udkom første gang omkring 1852. Historien kender vi; handskemagerens enke vasker for folk i den kolde å og må have noget at styrke sig med, og hendes søn tiltales af byfogeden med de indledende ord.¹

Resten af historien er ikke relevant i denne forbindelse. Det interessante er byfogedens (borgerskabets) syn på »den Klasse af Folket«, nemlig de fattige. At handskemageren ikke fik fattighjælp, men klarede sig selv, påvirkede ikke byfogedens fordømmelse af hendes levevis.

Også andre skønlitterære værker videregiver et lidet prisværdigt billede af forrige århundredes fattige; hvem husker ikke Charles Dickens' romaner og hans syn på fattigfængslerne i England på samme tid?

Min interesse for denne gruppe af mennesker kom, da jeg ville finde ud af, hvad en agtværdig brændevinsbrænder i familien havde lavet i Sakskøbing. Det viste sig, at han var død ret ung, og havde efterladt sig kone og både konfirmerede og ukonfirmerede børn. Enken dukkede snart op i folketællingerne som fattiglem, og alle de gamle fordomme dukkede frem samtidig med en vis nysgerrighed.

Hvordan var denne enke, min tiptipoldemor, havnet i den lidet misundelsesværdige situation, og hvordan gik det hende og børnene efter brændevinsbrænderens død?

Selv om denne familie jo ikke kan siges at repræsentere danskere, endsige lolliker som sådan, så kan dens historie alligevel fortælle lidt om, hvordan det var at leve i Danmark for 150 år siden i en lille by i provinsen. Efter en kort beskrivelse af familien vil jeg se lidt på social mobilitet og på familiekontakt.

Familiebaggrund

Ane Jensen Goth blev født d. 10. februar 1799, og døbt d. 13. februar s.a. i Magleby Kirke, som uægte datter af Kirsten Ditlevsdatter og Jens Christensen, begge fra Nordenbrogård på Sydlangeland. Ved folketællingen 1801 boede Ane Jensen ikke hos sin mor, men hos sin morfar og mormor, Ditlev Kristensen og Anne Larsdatter i Tryggelev sogn. De var begge 64 år, og Ditlev Kristensen ernærede sig som daglejer.²

I 1812 blev Ane konfirmeret i Magleby Kirke. Senere kom hun i tjeneste på gården Frederiksberg i Humble sogn. Der må vi formode, at hun har lært sin senere ægtefælle, Frederik Goth at kende. Hans søster var gift med ejeren af Frederiksberg, Hans Bech. Den 9. april 1819 blev Jørgen og Ane gift på Frederiksberg. Ane var da 20 år (21 ifølge kirkebogen) og Frederik var 28 år. I kirkebogen noteredes det, at Frederik snart ville være brændevinsbrænder i Sakskøbing, og Frederik var allerede bekendt med forholdene på Lolland. Hans bror Christian boede i Sakskøbing med sin kone Pouline og deres børn, og han og Frederik havde begge arbejdet som

1. H. C. Andersen: Eventyr og Historier Andet bind. København 1905. s. 51.

2. Folketællingen 1801, Tryggelev sogn.

skrivere på Orebygård hos hr. Oxenbølle omkring 1807.³

Ane og Frederik Goth fik hurtigt stiftet familie.⁴ Det ældste barn, Jørgen, blev født d. 14. august 1819. I de næste 18 år fødtes endnu 8 børn, hvoraf en søn døde ganske spæd, og endnu en søn døde 18 måneder gammel. Det blev til i alt 6 sønner og 3 døtre.

Frederik Goth gav indtil 1837, hvert år undtagen 1827, sit bidrag til fattiggassen. Det varierede mellem 2 og 4 rigsdaler og blev i alt til næsten 50 rigsdaler.⁵

Familien blev altså hurtigt ganske omfangsrig med ni børn, hvoraf syv overlevede konfirmationsalderen. Ikke alle børnene boede hjemme på samme tid. Efter Jørgens konfirmation i 1833, blev han snedkerlærling hos en snedker i Saksøbing, Johan Christoffer Johansen, og boede hos ham og hans familie.⁶ I 1834 boede endnu et familiemedlem hos Ane og Frederik Goth. Det var Kirsten Ditlevsdatter, nu 65 år og enke, som var flyttet ind hos sin datter og svigersøn.⁷ Vi har et samtidigt billede af familiens boligmæssige omgivelser. Frederik Goth måtte forsøge at sælge sin gård på auktion, og byfogeden Ravnkilde skrev et udkast til en annonce til Berlingske Tidende. Beskrivelsen lyder:

»Gaarden bestaar af et Forhus på 21 Fag, hvori er Beboelseslejlighed, og et komplet Brændevinsbrænderi, et Sidehus paa 8 Fag og et Baghus paa 5 Fag. Alt Mur- og Bindingsværk med Tegltag og hvortil hører en rummelig Gaardsplads, en Grund paa ca. 2 tdr. Land og en Jordlod paa ca. 3½ tdr. Land. Den er fordelet beqvemt beliggende og indrettet

for Handel i forening med Brændevins-konditionerne forinden 1st Auction til Eftersyn paa mit Kontor.

Ravnkilde 24/6-1838«⁸

Året efter døde Frederik Goth, ifølge kirkebogen af apopleksi. Den ældste datter, Ane Cathrine, var blevet konfirmeret i 1836, og den næstældste søn, Theodor samme år som faderens død. Ved folketællingen i 1840 boede kun de fire yngste børn hos moderen og mormoderen. Theodor blev snedkerlærling som sin bror Jørgen, der drog til Slesvig. De tre næste børn, Adolph, Erhardine og Camilla blev konfirmeret i hhv. 1840, 42 og 45. Børnene klarede sig rimelig godt i skolen. Deres eksamenskarakterer viser os, at Jørgen, Theodor og Erhardine opnåede de bedste resultater, mens Adolphs karakterer kunne have været bedre.⁹

Som annonceudkastet til auktionen over Frederik Goths gård viser, var der ikke meget tilovers til arvingerne, da han døde d. 11. maj 1839. Samme dag overtog en af hans kreditorer, enken efter en købmand i Rødby, gården, og solgte den videre til købmand Harder i Saksøbing, som Frederik Goth i forvejen havde pantsat sit billard til.¹⁰ Indboet i hjemmet blev registreret af skifteforvalteren og vurderet til 168 rd. 3 mk. og 8 sk., dog minus 26 rd. 1 mk., som var vurderingen for de effekter, der tilhørte hans svigermoder. De var i skyldingen blevet regnet med til dødsboet.

Efter en betænkningstid på ca. fem måneder måtte Ane Goth opgive at betale den gæld, som hendes mand havde skabt sig. Da boet var gjort op, skyldte det 1.816 rd., deraf 1.500 rd. til Frederik Goths mor, madam Ma-

3. Saksøbing pastorats communionsbog 1802-29.

4. Folketællingen 1834, Saksøbing.

5. Fattigprotokollen, diverse år.

6. Folketællingen 1834, Saksøbing.

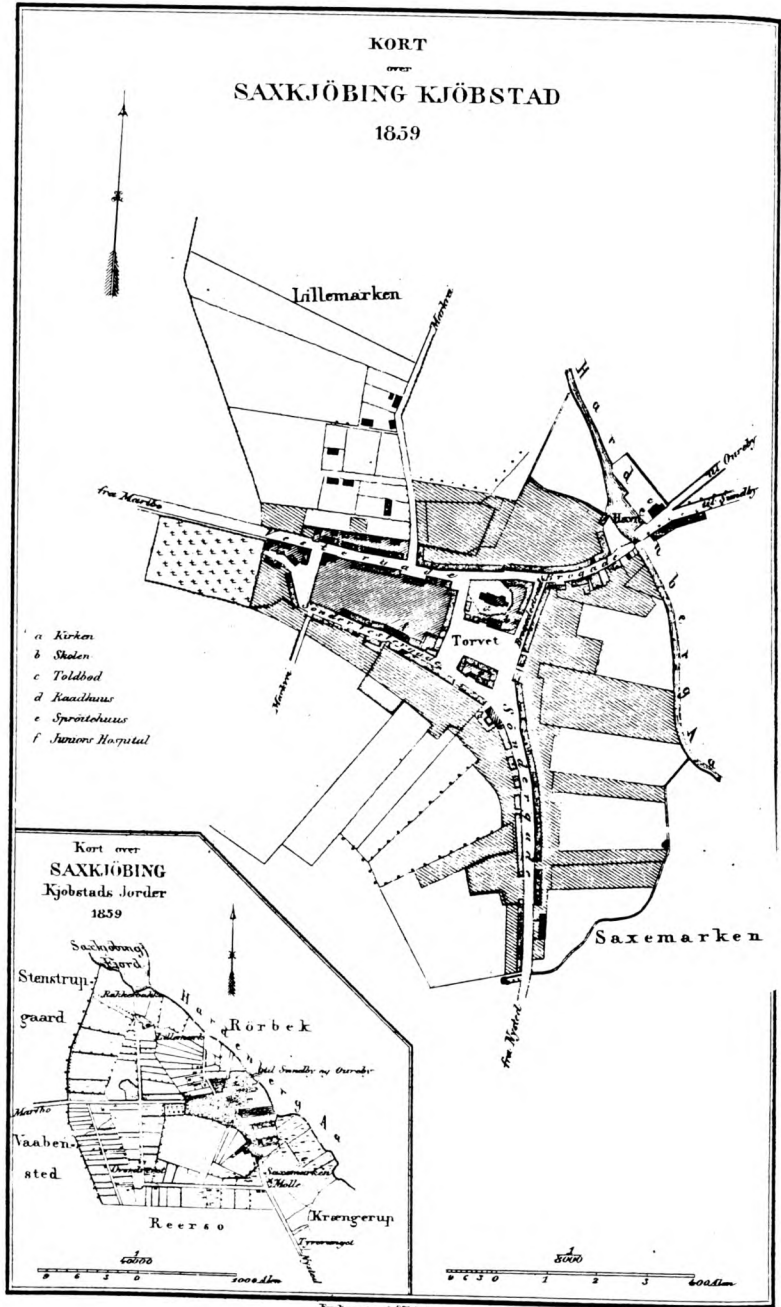
7. Kirsten Ditlevsdatter er godt nok opført som enke i folketællingerne 1834 og 1840, men da hun dør, bliver hendes mands navn opgivet som Ditlev Kristensen, altså hendes fars navn. Hun har formodentlig slet ikke været gift, men har ment, at en enkeltitel var mere passende end 'ugift'.

8. Bilag til skiftedokumenterne efter Fredrik Goth, koncept til brev til Berlingske Tidende. Det kan ikke konstateres om annoncen har været bragt i avisen, da den ikke er tilgængelig på hverken Det kgl. Bibliotek eller Universitetsbiblioteket for juli måned 1838.

9. Skolekommissionens forhandlingsprotokol 1825-55. Saksøbing Rådstuearkiv.

10. Panteregisteret 1833-68. f. 70.

Kort over Saksjøbing købstad 1859. Kilde: Trap: Danmark. 1. udg. Første del s. 807. Stor var byen ikke, ca. 1000 alen fra nord til syd og 800 fra øst til vest. Indbyggertallet i 1840 var 852 og i 1850 917 indbyggere.

ren Goth på gården Cathrineberg i Humble sogn på Langeland. Indtægterne på ca. 100 rd. fra auktionen over boets løsøre rakte ikke langt i den sammenhæng.¹¹

11. Skifteprotokol 1835–66. f. 103, 111ff og 130ff.

Fattighjælp og enkestand

Allerede under Frederik Goths sygdom kom familien i kontakt med fattigvæsenet. Ved fattigkommissionens møde i april 1839 noteredes det, at der var udbetalt 4 rigsdaler i »extraordinær Understøttelse til brændevins-

brænder Goth i hans Sygdom, som Laan.« Igen ved mødet d. 1. juli 1839 var der udbetalt 4 rigsdaler. Den oktober 1839 er der tilstået Goths enke »indtil videre« et brød om ugen. Hjælpen fortsatte i begyndelsen af 1840, blandt andet under ny sygdom, og familien kom på forsørgelsesplanen fra og med 1840.

De første år blev familien boende i gården i Søndergade, og fattigvæsenet betalte husleje og 18 rigsdaler pr. kvartal til mad. Familien fik desuden et tilskud på to brød om ugen. I forsørgelsesplanen for 1843 er Ane Goth, hendes mor og to børn flyttet ind i fattighuset, hvor hendes svigerinde Poulina Lund, enke efter Frederiks bror, bager Christian Goth i forvejen boede. I tre år var forholdene uændrede for familien. Efter Camilla Emilies konfirmation i 1845 var Oluf Peter eneste hjemmевærende barn, men beløbet til mad mm. på 8 rigsdaler og 4 mark, der var fastsat i 1843, forblev uændret indtil sommeren 1848.

Ved kommissionens møde d. 3. juli 1848 blev det bestemt, »at den Understøttelse som Brændevinsbrænder Goths Enke hidtil har nydt, hvad Penge og Brød, ophører fra dato, da hendes gamle Moder er død og det sidste uconfirmerede Barn forsørges andetsteds.«

Kirsten Ditlevsdatter var død d. 17. april 1848, ca. 82 år gammel, og børnene var efterhånden spredt. Hvor Oluf Peter var kommet hen vides ikke. Den 25. maj 1848 var Camilla draget til København for at forsøge sig dér, 17½ år gammel.¹² Datteren Erhardine Juliane døde kun 22 år gammel i 1850, og via hendes skifte får vi at vide, hvor hendes søskende da befandt sig. Jørgen og Theodor var begge i Ottensen, en landsby i nærheden af Hamborg. Adolph og Ane Cathrine var i Slots Bjergby syd for Slagelse, hvor Adolph havde giftet sig. Camilla var stadig i København, hvor hun ernærede sig som syerske, og Oluf Peter var til søs. Erhardine efterlod sig en lille sum penge, omkring 64 rigsdaler, som hun måske havde arvet fra sin farmor, Maren Goth på Langeland, der var død i 1845.¹³ Ane

Goth fik halvdelen af pengene, og hendes børn delte resten mellem sig.

Men 30 rigsdaler rakte ikke langt nok. Ane Goth blev boende i fattighuset en del år. I folketællingen 1850 betegnes hun som fattiglem, i 1855 oplyses det, at hun vasker for folk. I slutningen af 1856 besluttede fattigkommissionen at tildele Ane Jensen Goth en ledig portion af Fru Thestrups legat. Det gav hende ca. 20 rigsdaler om året. Portionen var blevet ledig, da Ane Goths svigerinde, Poulina Lund døde d. 21. maj samme år. Med denne hjælp i ryggen flyttede Ane ud af fattighuset d. 23. februar 1857. Ved folketællingen 1860 var hun blevet husholderske for farvermester Peter Petersen på 26 år i Sakskøbing. Hun var da 60 år.

Familien var spredt over et stort område, og man kunne tænke sig, at kontakten mellem familiens medlemmer gik tabt. Men det var ikke tilfældet. Der var en nær kontakt i Anes familie som i mange andre familier. Familien var det nærmeste sikkerhedsnet man havde. Ane selv boede som plejebarn hos sine bedsteforældre, et ikke ualmindeligt fænomen. Anes døtre boede på skift hos deres mor, og Ane Cathrine og Adolph fulgte ad i mange år i tjenste, først på Havlækkegård i Østofte sogn, så i Slots Bjergby. Jørgens datter Erhardine (opkaldt efter sin faster) flyttede tilbage til Lolland og havde kontakt med sin farmor, og hendes søster Adolphines (opkaldt efter sin farbror) søn kom i pleje hos sin mor og onkel. Familiesammenholdet var intakt, til trods for de store afstande.

Ni år senere, d. 1. marts 1869 bemærkes det, at Madam Goths datter Ane Cathrine døde i morges. Hun var altså tilbage i Sakskøbing, og hun har formodentlig boet hos sin mor. Hun efterlod ifølge protokollen intet, så der er ikke udarbejdet nogen liste over hendes arvinger. Hun var ugift.

Året efter, ved folketællingen 1870, boede Ane Goth sammen med sin yngste datter Camilla i Søndergade (matr. 91a). Ane Goth var 71 (folketællingen siger 77), og ernærede sig som vaskekone, mens Camilla, der stadig var ugift, var syjomfru. I december 1872 var Ca-

12. Sakskøbing kirkebogs afgangliste.

13. Skifteprotokol 1835–66, f. 279 og 302.

Frederik Goth, malet i Saksøbing ca. 1830. Selvom forretningen måske ikke gik så godt, kunne der blive råd til at lade sig forevige!

milla på besøg i København, hvor hun døde d. 15. december, 41 år gammel.

De næste 8 år af Anes liv ved vi ikke meget om. Ved folketællingen i 1880 boede hun i Søndergade (matr. 106) på kvisten. Hun var da 81 år og levede af legatet og af »privat hjælp«. Hun havde sin egen husholdning i kvistlejligheden, der bestod af stue, soveværelse og køkken.

Den 15. oktober 1883 døde hun, mens hun var på besøg på Svanevig Mølle mellem Bandholm og Reersnæs. Der boede Hans og Erhardine Møller og plejesønnen Vilhelm. Ane Goth døde altså i huset hos sit barnebarn Erhardine og sit oldebarn Vilhelm. Kirkebogen for Bandholm sogn siger, at hun døde af vandsot. Hun blev begravet i Saksøbing d. 19. oktober 1883.

Skiftet

Skiftet efter Ane Goth er interessant. Hendes arvinger var hendes tre ældste sønner, Jørgen og Theodor i Hamborg og Adolph i Slots Bjergby. Den yngste søn Oluf Peter ansås ikke for arving, da han havde været »spørløst forsvundet over 20 aar«.

Ved registreringen af hendes ejendele var foruden skifteforvalteren og hans fuldmægtig, også Hans Møller tilstede. Skiftet giver et tydeligt billede af Ane Goths kvistlejlighed. Stuen var møbleret med fire lænestole, en kommode, en dragkiste og et bord. I sovekammeret var der et klædeskab, to kister, et bord og en seng. Det er ikke så meget møblerne, men mere indholdet af kisterne, skabet og kommoden, der er imponerende. Den

gamle dame, der længe havde været afhængig af fattigvæsenet, og derefter havde opretholdt livet ved at vaske for andre, havde indbo til en anslået værdi af 581 kr. og 10 øre, deriblandt sølvskeer, andre sølvgenstande, en mængde sysager, 26 bøger, syv skilderier og familieportrætter. Ud over de registrerede genstande forefandttes 74 kr. i kontanter og en sparekassebog på 1.600 kr.

Den 19. november samme år kvitterede sønnen Adolph for brødrenes arv således:

»Jeg undertegnede A. Goth, der i Forening med mine 2 myndige Brødre er eneste og myndige Arvinger efter vor den 15.te October d.A. afdøde Moder Ane Cathrine Goth angiver herved paa Tro og Love og under Eds Tilbud paa mine egne og mine Brødres Vegne, at Alt hvad bemeldte vor Moder har efterladt sig til Arv ikke overstiger 1600 skriver sexten Hundrede Kroner og indbetaler herved den lovbefalede 1 Procent Arveafgift med 16 kr.

Det bemærkes, at Alt hvad vor Moder har efterladt sig har hun erhvervet sig som Enke, thi ved hendes Mands Død i 1839 ejede vore Forældre intet.

p.t. Saksjøbing d. 19. november 1883
A. Goth¹⁴

Samme dag betaltes 430 kr. til fattigvæsenet, som derefter ikke havde noget krav på resten af arven. Ane Goths gæld til fattigvæsenet var betalt, formodentlig med penge fra en auktion over løsøret, undtaget de genstande, som gik i arv til familien.¹⁵

Social mobilitet

For Ane Jensdatter Goth havde livet budt på opgang og nedgang. Hun var født uden for

ægteskab, og havde som barn boet hos sine bedsteforældre. Hun tjente på en af de store gårde på Sydlangeland, og blev gift med en søn fra en af de andre store gårde. Dette giftermål var helt givet et 'trin' opad på den sociale rangstige. Fra Langeland flyttede de nygifte til Saksjøbing, hvor Frederik Goth nedsatte sig som brændevinsbrænder i stor stil. Gården i byen havde i forhuset 21 fag til gaden, 8 fag i sidehuset og 5 fag til baghuset. Billard havde han også, men noget tyder på, at forretningen ikke kunne løbe rundt. I 1831 måtte han låne penge, i alt 1.600 rigsdaler af sin moder, og i 1837 nok 100 rigsdaler. Fra at have levet en behagelig borgerskabstilværelse, måtte resten af familien efter Frederik Goths død hurtigt se sig afhængig af fattigkommissionens beslutninger om at yde dem hjælp. Det har næppe hjulpet meget på familiens status, at de stadig i nogle år holdt sig uden for fattighuset. I en lille købstad har ikke mange forhold kunnet holdes skjult, og da specielt ikke efter auktionen over løsøret d. 28. oktober 1839.

Årene i fattighuset har sikkert ikke været morsomme, selvom Ane Goth ikke var alene. Hendes svigerinde Poulina Lund havde allerede boet der i en årrække, og der var mange andre håndværkerenker i både fattighuset og Juniors Hospital, en stiftelse, der var nabo til fattighuset. Snart efter hun var flyttet ind i fattighuset, var der ikke flere børn at forsørge. Erhardine var død og Ane Goth havde arvet lidt penge efter hende. Da hun ydermere havde fået Fru Thestrups Legat, flyttede hun ud af fattighuset for at klare sig selv. Og hun klarede faktisk sig selv uden fattigvæsenets hjælp indtil sin død. I mange år arbejdede hun som husholderske og vaskekone. I perioder havde hun en datter boende, som kunne hjælpe til ved at arbejde som syerske, og i 1880 hedder det sig, at hun levede af legat og privat hjælp. Da hendes skifte viser, at hun havde haft meget værdifuldt indbo, og at hun efterlod sig ikke mindre end 74 kr. kontant og 1.600 kr. indestående i en sparekasse, må den private hjælp have været omfattende. (Til sammenligning kan nævnes, at en adjunkts startløn ved Sorø Akademi i 1892

14. Skifteprotokol 1866–90, f. 274.

15. Regnskabsbog over Hjælp til de enkelte Fattige 1838–75, s. 5. I princippet var fattighjælp et lån, der skulle betales tilbage, hvis eller når fattighjælpsmodtageren kom til penge.

Foto af Fattighuset i Saksbøbing og af Juniors Hospital, ca. 1935. Kilde: Lokalhistorisk Arkiv, Saksbøbing.

var 1.800 kr. om året.¹⁶ Det er usandsynligt, at hun skulle have arvet i større stil. Hun havde ikke nogle helsøskende, og da hendes mor døde i fattighuset uden at efterlade sig noget, kan hun formodentlig ikke have arvet noget fra sin egen side af familien. Heller ikke fra døtrene arvede hun andet end de ca. 30 rigsdaler fra Erhardine, og sønnerne havde hun heller ikke arvet. Oluf Peter havde familien ikke hørt fra i 20 år, og de tre andre sønner var stadig i live og arvede deres mor.

Det rimeligste forklaring på Ane Goths velstand i 1883 er, at den private hjælp må være kommet fra hendes tre sønner, Jørgen, Theodor og Adolph. Adolph var blevet gårdejer i Slots Bjergby og gift med sin kusine, og en af deres sønner blev senere forvalter på herregården Søholt i Krønge sogn, ca. 14 km syd-

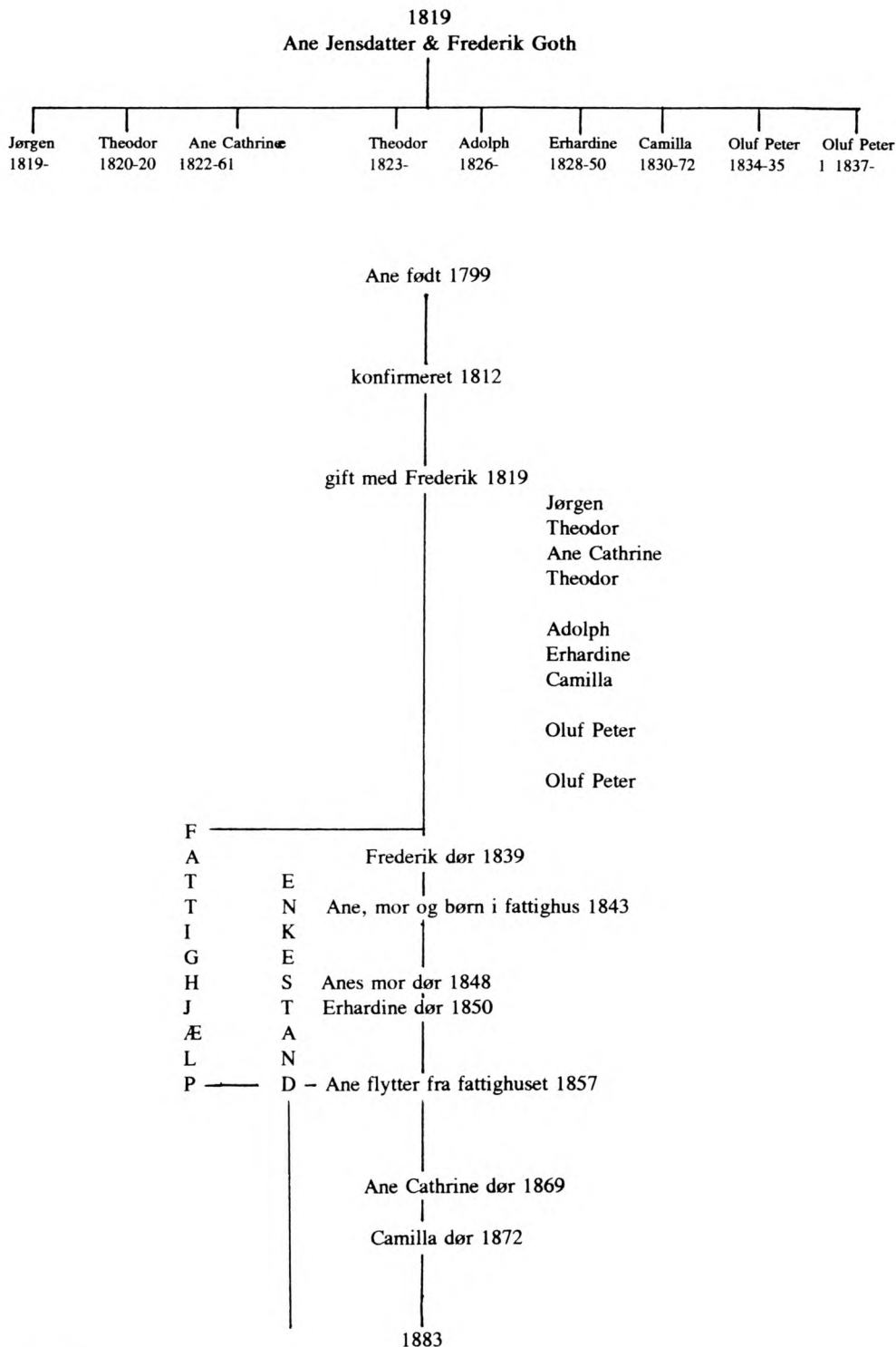
vest for Saksbøbing. Om de to sønner i Holsten ved vi ikke meget, ud over, at en datter af Jørgen blev gift med mølleren på Svanevig Mølle og at en anden blev gift med en gasopsynsmand, og at en søn af dette ægteskab blev plejebarn i Svanevig Mølle. Da Erhardine blev gift med sin møller i 1880, blev det oplyst, at Jørgen Goth ernærede sig som billedskærer, en udløber af hans uddannelse som snedker.¹⁷

Blandt Ane Goths efterladenskaber var flere syskrin og æsker med sysager, sølvfingerbøl og lignende. Disse har hun formodentlig fået efter sine døtre.

Årene under fattigvæsenet var en lang nedgangsperiode for Ane Goth, og de måske 20 år efter fattighuset, hvor hun ernærede sig som husholderske og ved at vaske

16. J. E. F. Hansen: *Kilder til levestandarden i Danmark 1850-1900*. S. 30.

17. Kirkebog Østofte sogn 1880, 9. april.

Ane Goths 'livslinie'.

for folk i byen, som hun før i tiden havde omgåedes på lige fod, kan heller ikke have været rare. Oven i hendes økonomiske kvaler mistede hun alle sine tre døtre, der havde støttet hende.

At hendes sidste år tilsyneladende var trygge i økonomisk henseende, og at hun havde nær kontakt med familien, må have været en stor, omend noget sen lettelse for hende. Der kan ikke herske tvivl om, at Ane Goths liv har ført hende både opad og nedad i den sociale sfære, og at hun fik prøvet lidt af hvert i sine 84 år.

Et spændende liv

Der er ingen tvivl om, at Ane Goths liv på os virker spændende. Hendes liv var mere om-tumlet end de flestes, både dengang og nu. Af hendes ni børn overlevede hun de seks, og hun var enke i 44 år! Den ældste søn var 19 år og den yngste kun to, da deres far døde, og Ane Goth stod tilbage med ansvaret for fem ukonfirmerede børn, foruden at hun havde sin da 75-årige mor boende. At hun var født udenfor ægteskab og voksede op hos sine bedsteforældre, har sikkert givet hende en god psykisk ballast til at stå imod de barske tider, hun oplevede som enke. Hendes relativt korte periode som gift med en 'velhavende' og agt-værdig borger i Saksøbing, boende i en af byens største gårde, fik hende ikke til at glemme, at manuelt arbejde kunne være vejen til selvspekt og uafhængighed.

Vi ved ikke hvordan forholdet mellem Frederik og Ane var, men ægteskabet var næppe arrangeret, i hvert fald ikke af Frederiks mor. Hans far var død nogle år før. En tjenestepige, født udenfor ægteskab, med en morfar, der var inderste, har bestemt ikke været anset for 'et godt parti'. Og gravid var Ane jo også! Om flytningen til Lolland har været en slags flugt fra Anes fortid ved vi heller ikke, men det kan have været langt lettere for de nygifte at starte den fælles tilværelse langt væk fra familien.

Uanset hvad Saksøbings borgere har ment om Ane Goth, viste hun dem, at hun ikke gav op i økonomiske trængte situationer.

At hun levede længe nok til at nyde godt af sønnernes fremgang, var dog måske noget af en tilfældighed. Var hun død 10 år før, havde vores billede af hendes skæbne været et ganske andet.

Efterskrift

Fattighjælp var den eneste form for sikkerhedsnet, der eksisterede i Saksøbing i de forrige århundreder, når vi regner diverse private legater med som en del af fattigvæsenet. Da det var fattigkommissionen, som bestyrede disse legater, har det i høj grad virket som en helhed.

Det var altovervejende kvinder, der fik hjælp fra fattigvæsenet i Saksøbing. Det var enker og andre kvinder uden en mandlig forsøger, som af en eller anden årsag ikke kunne opretholde livet for sig selv og eventuelle afhængige børn, der måtte bede kommissionen om hjælp. Desuden var der nogle få ældre ægtepar, og nogle få gamle og uarbejdsdygtige mænd, der fik hjælp. Ud over disse grupper af fattighjælpsmodtagere, var der en stor gruppe børn, der enten var forældreløse, eller hvis forældre ikke kunne forsørge dem. (18)

Det var ikke omstørelse tiggere, der modtog hjælp i Saksøbing. Det satte alene fattiglovgivningen en stopper for. Mange af kvinderne var håndværkerenker, enker efter mænd, der havde fået en uddannelse, men for hvem det ikke var lykkedes at spare midler op, som kunne hjælpe deres enker over økonomiske kriser. Andre af kvinderne var enker efter daglejere og 'små-embedsmænd', hvis løn heller ikke rakte til andet end det daglige brød. Ane Goth er et godt eksempel på en enke efter en tilsyneladende velhavende mand, som gik fallit og døde, uden at efterlade sig noget, som familien kunne leve af.

Om den personcentrerede historie kan man sige, at den i mange tilfælde har større gennemslagskraft, og umiddelbart gør et større indtryk på læseren end den mere traditionelle historie.¹⁹ Men man må gøre sig klart, at man

19. Centreret om 'almindelige', ikke indflydelsesrige mennesker.

ikke uden videre kan generalisere ud fra en enkel livsskildring. Man må tage dette 'case-study' som et udtryk for hvordan det kunne være.

I mindre målestok har den personcentrerede historie først og fremmest til formål at være appetitvækker, at vække interessen for

en del af historien, som ikke før har vakt læserens nysgerrighed. Desuden kan denne form for historieskrivning måske få slægtsforskere til at interessere sig nærmere for andre emner og lokaliteter, end dem, der er tæt knyttet til slægtens ve og vel.